

Finta Gergely

Kapi-Králik Jenő orgonaművei*

Kapi-Králik Jenő a XX. század derekának jeles evangélikus egyházzenesze, zeneszerzője. Jelentőségét több helyen méltatja az irodalom,¹ tevékenységének részletes ismertetése azonban még nem történt meg. Ennek a hiánynak pótlására született ez az írás, mely az életrajzot² és a kórus szerzői tevékenységet foglalja össze röviden, majd az orgonaművek veszi sorra nagyobb részletességgel.

Finta Gergely orgonaművész, a zuglói evangélikus templom orgonása, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Egyházzenei Tanszékének vezetője.

Családja

Králik Jenő 1906. szeptember 13-án Sopronban született. Édesapja, Králik Gusztáv (1875–1961) festőművész volt, a soproni evangélikus líceum rajztanára. Édesanyja Kapi Julianna (1885–1935). A család Králik Gusztáv nyugdíjazása után Sopronból Pestre költözött, ahol a zenei pályán induló fiú közelében lehettek és az apa festőművészi tevékenysége jobban kibontakozhatott. Nem sokkal ezután meghalt édesanyja.³ Anyai nagyapja, Kapi Gyula (1850–1923) is Sopronban tevékenykedett. 1875-től tanított az evangélikus tanítóképzőben, amelynek 1882-től igazgatója is lett. Az ő kezdeményezésére indították meg a tanítóképző gyakorló iskoláját. Zenei tevékenysége is jelentős. Később püspökké lett fia, Kapi Béla így jellemzi Kapi Gyulát: „kitűnő zenész, az egyházi művészet ihletett apostola volt”.⁴ Kórusgyűjteményt,⁵ orgonaiskolát,⁶ összhangzattani gyakorlókönyvet⁷ adott ki. Gyülekezeti énekeket és kórusműveket szerzett.⁸ A Dunántúli egyházkerület énekeskönyv-szerkesztő bizottságának vezetője volt. Gyülekezeti énekei mellett minden bizonnyal 1912-ben kiadott korálkönyvével⁹ gyakorolta a legmaradandóbb hatást a XX. század evangélikus egyházzenejére. Az anyai nagyapja iránt „érett tisztelet megnyilvánulása,

* Kiegészítő Posztdoktori Ösztöndíj keretében készült tanulmány.

¹ Trajtler 1998. Zászkaliczky 2004.

² Vö. Zászkaliczky 2004. 208. 2. sz. jegyzet, Kapi—Mirák 2004. 823. 36. sz. jegyzet.

³ Kapi—Mirák 2004. 71.

⁴ Kapi—Mirák 2004. 54.

⁵ *Magyar éneklő kar — 90 vallásos ének férfikarra*. Szerk. Kapi Gyula. Budapest 1909.

⁶ *Orgonaiskola* (1891) Vö. Zászkaliczky 2004. 208. 3. sz. jegyzet.

⁷ *Összhangzattani gyakorlókönyv zeneiskolák és tanítóképző intézetek számára*. Szerk. Kapi Gyula. Budapest, Franklin 1887. II. füzet. 1888.

⁸ Vö. Kapi—Mirák 2004, 822, 30 sz. jegyzet.

⁹ *Korálkönyv a magyarországi ágost. hitv. evang. egyházközségek használatára*. Luther társaság könyvkiadó hivatala. Budapest 1912.

hogy Králik Jenő Zalánfy Aladár szorgalmazására 1934-ben családi nevét Kapi-Králikra változtatta”.¹⁰

Anyai nagybátyja, Kapi Béla 1916-tól 1948-ig a dunántúli egyházkerület meghatározó püspöke volt. Paul Gerhardt életregényének¹¹ megírásával hozzájárult ahhoz, hogy a német énekköltő tevékenysége máig alapvetően meghatározza az evangélikus lelkiséget.

Az eddigi adatok jól érzékeltetik, hogy a művészet és az egyházzene szerepét, megbecsülése és ápolása nemzedékekre visszamenően mélyen beleivódott a családba.

Tanulmányai

Králik Jenő 1917-től tanult a soproni evangélikus líceumban. Az első években —bizonyítványainak¹² tanúsága szerint— apja volt az osztályfőnöke. 1925-ben jeles eredménnyel tett érettségi vizsgát. Ugyanebben az évben a Pázmány Péter Tudományegyetemen kezdett jogi tanulmányokat. Indexe szerint az 1927 szeptemberében kezdődő tanév az utolsó, amelyre beiratkozott. Jogi tanulmányait ezután nem folytatta.

Zenei tanulmányait Sopronban az evangélikus templom híres, Bécsben és Lipszében képzett orgonistájánál, Altdörfer Viktornál (1860–1940) kezdte.¹³ 1926-ban a Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés szakára iratkozott be. Tanulmányait Siklós Albert (1878–1842) irányításával folytatta. 1929-ben a karnagyképzőt és az orgonaszakot is felvette. Ugyanebben az évben Liszt-ösztöndíjas volt. Karvezetésből Unger Ernő (1900–1968), orgonából Zalánfy Aladár (1887–1959) volt a professzora. Tanárai között volt még Harmat Artúr (1885–1962), Geyer József (1887–1953) és Molnár Géza (1870–1933) is. Zeneszerzéstanulmányait 1931-ben, orgonatanulmányait 1933-ban fejezte be. 1930. június 13-án zenetanárképző intézeti oklevelet szerzett. A képesítő bizottság tagja volt zeneakadémiai tanárai mellett Kodály Zoltán (1882–1967) is. Indexében és oklevelein csupa jeles és kitűnő minősítés szerepel.

Egyházzenei, művészi és oktatótevékenysége

Králik Jenő egyházzenei munkája még zeneakadémiai tanulmányai idején kezdődött. Amikor 1930-ban váratlanul meghalt a Deák téri Lutheránia lelkész-karnagya, Kendeh-Kirchknopf Gusztáv (1883–1930), őt bízták meg a kórus ve-

¹⁰ Zászkaliczky 2004. 39.

¹¹ *Isten hárfása*. Budapest 1933. Legújabb, negyedik kiadás: Budapest, Luther kiadó 2007.

¹² Ld. az 1917/18, 1918/19 és 1919/20 évi gimnáziumi bizonyítványokat in EOLT.

¹³ A szakmai életrajzhoz tömör összefoglalást ad egy évmegjelölés nélküli —egy hátoldalon található, hírben szereplő dátum szerint vsz. 1942-es— újságkivágás (EOLT), amely Kapi-Králik rádióban közvetítendő hangversenyét harangozza be. Vö. Zászkaliczky 2004. 39.

zetésével. A fiatal, tehetséges zeneakadémista nem volt ismeretlen az énekkar előtt. Kendeh-Kirchknopf Gusztáv már korábban is kérte közreműködését orgonakísérethez és egy-egy darab betanításához.¹⁴ 1929. október 20-án kelt zeneakadémiai indexében lakásaként már a Deák tér 4. szám szerepel.

Munkájában közvetlen munkatársa és minden bizonnyal tanácsadója orgonatanára, Zalánfy Aladár volt, aki 1922-től haláláig volt Deák téri főorgonás. Az istentiszteleti szolgálatok mellett a Lutheránia rendszeresen szerepelt az ő vezetésével egyházi hangversenyeken is. Rendszeresen előadták Králik saját szerzeményeit, nagyapja, Kapi Gyula műveit és más kortárs szerzők darabjait is. A műsorok másik súlypontja a barokk mesterek műveinek megszólaltatása volt. A templomi hangversenyek között különlegesen voltak azok az alkalmak, amelyeken más énekkarokkal —elsősorban a Peschko Zoltán (1903–1967) által vezetett fasori kórossal— közösen szerepeltek.¹⁵ 1934-ben került sor először ilyen közös hangversenyre, majd Bach születésének 250. évfordulója alkalmából, 1935-ben ismét. 1938-ban nyolc énekkar adott közös hangversenyt. A Lutheránia ennek keretében a fasori énekkarral együtt Gallus és Bodenschatz kétkórusos műveit is megszólaltatta.¹⁶ Egy 1944-es jubileumi kiadvány így értékeli a Lutheránia élén végzett munkáját: „nagy alapossággal, de kevesebb változatossággal végezte dolgát. Amilyen sokat adott Kendeh, olyan keveset, de alapot Kapi”.¹⁷ Munkájának súlypontja tehát a minőségi fejlődés volt. A Lutheránia vezetése mellett ő volt a Deák téri leánygimnázium énektanára. Tevékenysége a Lutheránia élén és a gimnáziumban 1942 nyarán fejeződött be, amikor Kapi-Králik Jenő Kelenföldre, az ottani kórus vezetője, Weltler Jenő pedig a Deák térre került.

Az egyházzenei szolgálat mellett pedagógiai tevékenysége is jelentős. Eleinte a Budai Zeneakadémia orgonatanára volt, majd a Budai Tanítóképző Intézetben és a Táncsics Mihály Gimnáziumban oktatott. 1950-ben —az egyre nehezebb politikai viszonyok következtében— választania kellett a világi állás és a rendszeres egyházzenei tevékenység között.¹⁸ Ekkor befejezte kelenföldi munkáját és pedagógusként tevékenykedett tovább. Püspök nagybátyja, Kapi Béla fájdalmasan említi emlékirataiban, hogy „veszteség az egyház számára, hogy hivatásának útja a világi zeneművészet felé kanyarodott”.¹⁹ A kelenföldi munkát Sulyok Imre (1912*) folytatta. 1956 után —ismét politikai okból— a tanítóképzőből is távoznia kellett. Ekkortól a soroksári zenei általános iskolában tanított. Oktató-nevelői munkájának jelentőségét publikációk²⁰ és egykori tanítványainak

¹⁴ Zászkaliczky 2004. 39.

¹⁵ Zászkaliczky 2004. 41k.

¹⁶ G. L.: „Az első budapesti zenés áhítat”, *Evangélikus Élet* 1938. január 29. Idézi Zászkaliczky 2004. 42.

¹⁷ Bánkúty 1944. 8., idézi Zászkaliczky 2004. 40.

¹⁸ Mirák 1995. 244.

¹⁹ Kapi–Mirák 2004. 72.

²⁰ Gárdonyi—Kapi-Králik 1960., Kapi-Králik 1935/1. 2.

visszaemlékezései²¹ tükrözik. Jó pedagógiai érzékről tanúskodnak kéziratban maradt előadásai is²². Egyházzenei művek írásával ekkor sem hagyott fel. 1955-ben a Budai Egyházmegye által kiírt kórusmű-pályázatra küldte el 98. zsoltárát, amellyel első díjat nyert, 1967-ben pedig 118. zsoltár című művéért részesítették dicséretben és jutalomban.²³

Művészi tevékenységét a kortársak nagyra becsülték. Többször közvetítette hangversenyeit a rádió.²⁴ Potsdami, tallini és svédországi koncertjeinek sikereit értékelte a korabeli sajtó.²⁵

Tevékenysége elvi alapvetését előadásaiból, cikkeiből szűrhetjük le. Jellemző rá az értékes zene melletti következetes kiállítás, a régi ápolásának és új értékek létrehozásának a szándéka.²⁶ Jó érzékkel, időtálló módon tapintott az evangélikus egyházzene lényegére, amikor a liturgiába szervesen illeszkedő egyházzenet tűzött ki célul. A lutheránus zene megelevenedésének biztosítékát a korálokban látta. Előadásaiban, cikkeiben úgy jelentkezik ez az énekanyag, mint gyülekezetpedagógiai, gyakorlati egyházzenei és zeneszerzői feladat.²⁷

Pályája kiemelkedő, ígéretes alkotó- és előadóművészi súlyponttal indult, amelyet már tanulmányainak befejezésekor jelentős karvezetői tevékenység egészített ki. Amikor a politikai légkör hatására művészi tevékenysége beszűkült és egyházzenei munkája háttérbe szorult, a tevékenységében szüntelenül jelen lévő pedagógiai elem vált hangsúlyosabbá.

Kompozíciói

Írásom az orgonaművek számba vételét tűzte ki célul, ezek között ugyanis lényegesen kisebb a közreadott szerzemények aránya. A kórusművekkel és a zenekari darabokkal kapcsolatban csupán a legfontosabb adatokat említtem. A művek legfontosabb lelőhelye az Evangélikus Országos Levéltár (továbbiakban EOLT). Itt található Kapi-Králik Jenő hagyatéka. Mintegy harminc kórus-, zenekari- és hangszerkíséretes énekszóló darab forrása van meg itt. Ezek közül kettő nagyzenekari mű (*Két nagygereszdi kép, Püünkösdjárás Vitnyéden*). A *Hol vagy István király?* című kompozíció forrását, amelyet egy 1942-es cikk²⁸ említ, nem találtam. Az énekkari darabok legnagyobb része magyar nyelvű egyházzenei mű: zsoltárok, genfi zsoltárok, német és magyar gyülekezeti énekek, valamint saját

²¹ Kálmán 2005.

²² Két gépelt és két kéziratos előadás az EOLT-ban és egy gépelt előadás Trajtler Gábornál.

²³ Ld. D. Káldy Zoltán püspök levelét in EOLT.

²⁴ Istentiszteleti közvetítésről ld. pl. egy 1935. dec. 22-i és 1936. jan. 26-i újságkivágást az EOLT-ban. Koncertközvetítésről ld. a 11. jegyzetet.

²⁵ Ld. az előző és a 11. jegyzetet.

²⁶ Kéziratos előadás: Megnyitó szavak EOLT.

²⁷ Kéziratos előadás cím nélkül EOLT és Zászkaliczky 2004. 43k.

²⁸ Ld. a 11. jegyzetet.

dallamok feldolgozásai. A kéziratok között egy latin nyelvű Kyrrie, Gloria, Sanctus–Benedictus és Agnus is található.

Tizenkét kompozíció a Deák téri és tíz a kelenföldi kottatárban is elérhető. Ezek az EOLT gyűjteményéhez képest —három Deák téri kivételtől eltekintve— azonos darabokat jelentenek. Az énekkari művek nagy része rövid, homofon kompozíció. Terjedelmük és nehézségi szintjük arra utal, hogy liturgikus használatra íródtak, átlagos képzettségű énekkart figyelembe véve.

Orgonaművek

Források, a rendszerezés szempontjai

Kapi-Králik Jenő orgonaműveinek legnagyobb része kéziratban maradt. Levéltári kutatásaim során orgonaműveinek két forrását dolgoztam fel. A legtöbb szerzemény, harminchárom darab az EOLT-ba adott hagyatékban található. A korálhoz nem kötődő darabok általában véve egy példányban vannak meg. Viszonylag kevés az azonos darabról fennmaradt több kézirat. A művek általában véve külön lapokon vannak. Egy-egy mű hátoldalán ritkán vázlat található. A korálfeldolgozások között két forrásban van több darab: az egyik „Korárelőjátékok 1932-es év” címoldallal három darabot és egy töredéket tartalmaz, a másik két egybekötött, német címmel megjelölt korárelőjáték.

Több —az előbb említettektől eltérő— mű Trajtler Gábornál lelhető fel. Ez a kottatár nyolc kompozíciót őriz, köztük két darab kétféle változatát. Itt kell megemlítenünk néhány elveszett kompozíciót. Trajtler Gábornál kilenc korál címlapja szerepel, a darabok közül viszont csak háromnak a kézírata található meg. Egy további munka —bár kézírata elveszett— közreadott formából ismert. Öt művet tehát elveszteként kell számon tartanunk. Kapi-Králik kelenföldi utódja, Sulyok Imre kottái között saját közlése szerint nincs kézirat.

Vegyük számba a kiadott műveket is: *Térj magadhoz drága Sion* (Budapest 1938),²⁹ *Tokkáta* (Stockholm 1953),³⁰ Három rövid korárelőjáték: *Az éj, im érkezik, Dicsőült helyeken, Térj magadhoz, drága Sion* (Budapest 1968),³¹ *Halleluja* (Budapest 1969),³² *Jézus, én bizodalمام* (Budapest 1980).³³ Az orgonazene W. B. Henshaw által összeállított nemzetközi bibliográfiája két művet említ: a *Tokkátát* és a *Halleluját*.³⁴

Alább az orgonaművek osztályozásának legáltalánosabb módszere szerint korálfeldolgozások és korálhoz nem kötődő művek csoportjára osztva tekintem át a darabokat.

²⁹ Kapi-Králik 1938.

³⁰ Weman 1953.

³¹ Trajtler 1968.

³² Gergely 1969.

³³ Beharka 1980.

³⁴ Henshaw 1996. 488.

A művek datálására később térek ki. Ezen a helyen annyit szükséges előrebocsátani, hogy a „Králik Jenő” feliratú darabok 1934 előtt —tehát tanulmányai alatt, vagy röviddel az után— a Kapi-Králik Jenő feliratúak 1934 után születhettek. Míg az EOLT-ban mindkét korszakból találunk orgonadarabokat, Trajtler Gábor kottatárában csak Kapi-Králik megjelölésűek vannak, nyilvánvalóan azért, mert Trajtler Gábor jóval a névváltoztatás után, 1959-ben fejezte be zeneakadémiai tanulmányait és lett Deák téri orgonista.

Korálhoz nem kötődő kompozíciók

Az I. táblázatban a korálhoz nem kötődő műveket veszem sorra. Ebbe a csoportba négy, pedálos orgonadarab sorolható. Kézirataik az EOLT-ban található. Hangnemi és azon belül betűrendbe soroltam őket.

Közülük egyedül az *Orgona-fuga* keletkezett 1934 előtt. A kottakép tiszta, nincs benne előadásra vonatkozó utalás. A mű témája kromatikus indíttatású, fájdalmas karakterű. A darabot meggyőzően és magabiztosan kezelt késő romantikus stílus, összetett és változatos harmóniavilág jellemzi.

A *Prelúdium*, a *dór tokkáta* és a *Halleluja* mind későbbi művek. E három stílusát tekintve is közel áll egymáshoz. Mindegyiken érezhető a Kodály-iskola hatása. Mindhárom virtuóz, tokkátaszerű darab, amelyben önálló, olykor szólisztikus szerep jut a pedálszólamnak is. A művek elején bemutatott témát fejlesztések, variációk és modulációk során keresztül vezeti a szerző a fortissimo befejezésig. A tokkáta érdekessége, hogy a mű végén a téma és a köztéték egyszerre szólal meg.

A *Praelúdium* kiadatlanul maradt. Ez a darab a Bethlen Gábor Szövetség pályázatára készült, ahol első díjat nyert vele a szerző. A művet Káta van Tricht (1909–1996) brémai orgonaművésznőnek ajánlotta Kapi-Králik.

A *Tokkáta Dór hangnemben* 1944 őszén keletkezett, és a stockholmi Nordiska kiadó Musica Organi³⁵ című gyűjteményes kötetében jelent meg többek között Sulyok Imre egy művével együtt. Nyilvánvalóan erről a darabról mondta el Sulyok Imre a következőt: „1958 őszén Oslóban tartottak egy evangélikus egyházzenei-konferenciát. Azt hiszem, ez volt az első ilyen jellegű és szervezésű találkozó. Peskó Zoltánt és engem hívtak meg Magyarországról. Arra kértek, hogy tartsak egy referátumot, és Peskóval együtt magyar művekből egy orgonamatinét a Dómban. De nem kaptunk útlevelet, ... nem utazhattunk.

Én azonban már korábban kiküldtem a referátumomat, így azt felolvasták. Magyar műveket pedig Henry Weman (1897–1992), az uppsalai dóm orgonistája játszott helyettünk egy általa kiadott gyűjteményes kötetből. Ehhez még 1944-ben Vajta Vilmos vitt ki darabokat Kapi-Králiktól és tőlem ...³⁶”

A *Halleluja* tematikus koncentráltság és a kompozíciós felépítés szempontjából az egyik legjobban sikerült darabja Kapi-Králiknak. Gergely Ferenc (1914–

³⁵ Weman 1953.

³⁶ Mirák 1995. 246k.

1998) —akinek a mű ajánlása szól— gyűjteményének³⁷ köszönhetően a szerző minden bizonnyal legismertebb darabja.

Ebben a fejezetben kell megemlítenünk két további kompozíciót, melyet az I/a táblázatban találunk. Itt két zongoramű szerepel. Így a *Nagypénteki praeludium* is, melynek címe liturgikus használatra utal, hangterjedelme azonban egyértelművé teszi, hogy Kapi-Králik zongorára írta. Trajtler Gábor —akinek kottatárában található a darab— meggyőző orgonaátíratot készített belőle. A *Négy-szólamú fuga* (az EOLT anyagában) feltehetően Bach *Das Wohltemperierte Klavier* fúgáinak ihletésére született. Ahogyan azok közül több, úgy ez is megszólaltatható orgonán.

A korálhoz nem kötődő orgonaművek között kell megemlítenünk két töredéket. Egy cím nélküli induló-kezdeményt, amely egy korálfeldolgozásokat tartalmazó füzetben maradt fenn, és egy befejezetlen vázlatot *Silveszter* címmel.

Korálfeldolgozások

Kapi-Králik Jenő korálokhoz kapcsolódó orgonaműveit a II. táblázatban foglalom össze. Ebben a kategóriában huszonnyolc kompozíciót tartok számon. Egy darab esetében csak akkor számítom külön műnek az egyes változatokat, ha az a darab szerkezetét, jellegét érinti. Így kettőnek minősül az orgona-zongora verzió és a redukált szólamszámú változat, de egynek az azonos, vagy egy-két hang eltérést felmutató változat. A kompozíciók közül huszonkettő az EOLT-ban, hat pedig Trajtler Gábor kottatárában található. A két kottatárban egyedül a *Krisztus Urunknak áldott születésén* énekre írt egyik feldolgozás közös: a két példány teljesen megegyezik.

A táblázatban a korálok magyar kezdősorainak rendjében közlöm a műveket. Ez lehet egy később összeállítandó jegyzék alapja. Cikkem azonban inkább műfajok szerinti csoportosítást tesz szükségessé.

A korálfeldolgozások elsöprő többsége a barokk korban megszokott, hagyományos formai sajátságokat mutatja. A csoportosítást is eszerint végezhetjük.

A legegyszerűbb forma az ún. *orgonakorál*, melyben egyszer megy végig a cantus firmus, leggyakrabban díszítés és megszakítás nélkül. Ebbe a típusba sorolható a Králik megjelölésű —tehát 1934 előtt írt— *A keresztfához megyek*, a *Jesu, meine Freude* (Jézus, boldogságom), és a *Mily nagy az Úr kegyelmessége*. Az első fennmaradt a szerző által írt zongoraváltozatban is. A *Mily nagy az Úr kegyelmessége* egy három szerzeményt tartalmazó füzetben található. Ennek címe —*Korálelőjátékok 1932. év*— pontosabb dátummeghatározást tesz lehetővé. E művek a Bach *Orgelbüchlein*-jében találhatóakra hasonlítanak. A kísérőszólamok általában egy jellegzetes, állandóan ismétlődő motívumból épülnek fel.

Az orgonakorálok közé soroljuk a *Jézus, sebeiédnek mélye* című feldolgozást. Itt a korálsorokat együtemes átvezető szerepű közjáték szakítja meg. Az 1929-es keltezésű és a *Gyülekezeti Orgonajáték II*-ben közölt *Jézus, én bizodalمام* cí-

³⁷ Gergely 1969. 16skk.

mű kompozíció hasonló szerkezetű. Itt azonban a közjáték önállóbb zenei anyag, amely újra és újra megszakítja a koráldallam folyamatosságát.

Az orgonakorálok között tartjuk számon a *Jézus életemnek ...* másik feldolgozását. Ebben a háromszólamú műben a szopránban díszítve szólal meg a dallam. Ezt negyedekben lépő pedálszólam és akkordfelbontásokból, illetve skálaelemekből képzett középső szólam kíséri. Ebben a szerkesztésmódban Bach híres BWV 639 sz. *Ich ruf' zu dir ...* Orgelbüchlein-darabjának hatását felelhetjük fel.

Közel áll ezekhez a művekhez a *Térj magadhoz drága Sion* két változata.³⁸ Mindkét kompozíció 1934 után született. A rövidebb manualiter darab. Kéziratot példánya Trajtler Gábor kottatárában van, nyomtatásban az evangélikus kántorképzésben használt *Koráliskola II* közölte.³⁹ A másik feldolgozás végén dátum is található: 1945. jan. 30. Ez a mű jóval terjedelmesebb az előzőnél. Jellemzője, hogy a kíséretben nem egy-két negyed értékű motívum ismétlődik, hanem egész ütemes, változatos ritmikájú téma, amely a három kísérszólamban imitációs feldolgozást kap. Az ének dallama egészütemes egységekben szól a szopránban, a korálsorokat együtemes közjátékok szakítják meg. Ezzel a szerkesztéssel a mű az orgonakorál és a szoprán cantus firmusszal kombinált korálfűga közé sorolható.

Következzék két *pedál cantus firmusos korálelőjáték!* Az *Erős vár a mi Istenünk* 1934 előtt, az *Örül mi szívünk* ez után született. Az utóbbi darab két változatban maradt fenn. Az egyik pedálos, három kísérszólammal, a másik egyszerűsített manualiter feldolgozás két kísérszólammal. Mindkét kompozíció kísérszólamai az előbb bemutatott orgonakorálokhoz hasonlóan egy rövid, jellegzetes motívumra épülnek.

Tenor cantus firmusos korálelőjátékból három maradt fenn. *A nap lement ...* címmel a 8. genfi zsoltár dallamának⁴⁰ feldolgozását találhatjuk három kéziratban az EOLT-ban. A három példány között csak néhány hang eltérés mutatkozik, illetve eltérő az ütembeosztásuk. Az egyik példányban keltezés is találunk: 1930. július 16. Ez a példány egyébként a már említett *Korálelőjátékok 1932. év.* című füzetben található. A *Wer nur den lieben Gott lässt walten* (Ki dolgoztát mind az Úrra hagyja) darabbal együtt egy jellegzetes motívummal kísérve, negyedekben, közjáték nélkül van feldolgozva a koráldallam. A harmadik tenor cantus firmusos korálelőjáték a *Készítsd magad, kedves lélek* úrvacsorai énekre íródott. A korál itt kétütemes, késleltetésekben gazdag bevezetőt kap, amely két alkalommal közjátékként, majd a mű végén lezárásként tér vissza teljesen azonos formában. A mű keltezése (1928) egyértelművé teszi, hogy zeneakadémiai tanulmányai alatt, az orgonaszak megkezdése előtt írta Králik.

³⁸ Az éneknek van egy harmadik feldolgozása, ezt a fantáziák között ismertetjük.

³⁹ Trajtler 1968.

⁴⁰ A 8. genfi zsoltár (Ó felséges Úr, mi kegyes Istenünk) megjelent már az 1911-es Dunántúli énekeskönyvben is. Králik címadása valószínűleg arra utal, hogy akkoriban elterjedtebb volt az esti szöveggel.

A következőkben a *korálkánonokat* vesszük számba. A *Dicsérd én lelkem...* az orgonakorálok technikájával íródott. Ezt a szerkezetet fogja közre a szoprán és a basszus közötti oktávkánon. A keltezés (1930. III. 3.) a zeneakadémiai tanulmányok idejére sorolja a művet. A *Teljes minden éltében* kezdetű ének feldolgozásában a szoprán és a basszus közötti reális kvintkánon elbizonytalanítja a mű Esz-dúr hangnemét. A zárlat is B-ben van. Ez a kompozíció is az 1932-es keltezésű füzetben található.

Kvintkánont alkalmaz Kapi-Králik az *Emlékezzél, mi történék, Uram, mirajtunk* ének feldolgozásában is. Aligha véletlen, hogy a bűnbánati, könyörgő ének feldolgozása 1944-ben született. Ez a mű elvezet a *koráltriók* műfajához. Ebben a műfajban íródott még a *Gondviselő édes Atyám* egyik feldolgozása is. A mű szerkezete —nyolcadmozgásos basszus, a folyamatosan tizenhatodoló szoprán és az alba helyezett (pedál 4'-al játszandó) cantus firmus— emlékeztet Bach Schübler-koráljaira.

Egyetlen darabban van képviselve a *korálfugetta* azon típusa, amelyben a szopránba helyezett korálsorokat egy-két ütemes imitációk vezetik be. A *Krisztus Urunknak áldott születésén* kezdetű ének három feldolgozásából a legrövidebb ebben a formában íródott. A kézirat mindkét példányán —egyik az EOLT-ban, másik Trajtler Gábornál, neki ajánlva— Kapi-Králik név szerepel.

A klasszikus formák közül utoljára a *korálfűgát* tárgyaljuk. A *Krisztus Urunknak áldott születésén* és a *Ki dolgát mind az Úrra hagyja* az első sorból írt témára íródott. Az előző fejezet elején tárgyalt *c-moll Orgonafűgával* együtt jól mutatják ezek a darabok, hogy Králik meggyőzően társította a barokk formát a romantikus harmóniai fordulatokkal és modulációkkal. A *Mely igen jó az Úristent dicsérni* darabjában az első sorra épített korálfűga zenei szövetébe ágyazva az alban vezeti végig a cantus firmust.

A fennmaradó darabokat nehéz lenne barokk minták nyomán besorolni. Néhány kisebb kompozíció, mint a *Koráliskola II*-ben közölt *Az éj ím érkezik* és a *Dicsőült helyeken* egyszerű *korálimprovizációnak* mondható. A korálsorokat szabadon kezeli a szerző, a kísérszólamokban és a szopránban modulált ismétlésekkel kölcsönzi azt a benyomást, mintha leírt rögtönzések lennének ezek a kis művek. Hasonlóan szabad szerkesztésű a *Krisztus Urunknak áldott születésén* harmadik feldolgozása. Itt terjedelmesebb formában, merészebb harmóniai fordulatokat alkalmazva kísérletezett Králik a korálfeldolgozás újabb lehetőségeivel.

Két nagyobb szabású darabot a *fantázia* műfajába soroltunk. A *Gondviselő édes Atyám* második feldolgozása kétrészes. Az első szabad parafrázis, a második lazább szerkesztésű fűga. A *Térj magadhoz, drága Sion* ének harmadik feldolgozásában, melyet Peschko (!) Zoltánnak ajánlott, az észak-német barokk korálfantáziákhoz hasonlóan sokféle technikát alkalmaz. Ez a mű 1938-ban a Rózsavölgyi kiadónál jelent meg.⁴¹

⁴¹ Kapi-Králik 1938.

A művek korszakolása

Bár a darabok ismertetésénél közöltünk adatokat a művek korának meghatározásához, most összefoglaljuk a rendelkezésre álló összes információt. Az orgonaművek közül tizenegy kézírata közöl dátumot. A többit a névhasználat szerint lehet két csoportra osztani: a Králik megjelölésűek az 1934-es névváltoztatás előtt születtek, a Kapi-Králik megjelölésűek nyilván ezután. Egyetlen darab van (*Mely igen jó az Úristent dicsérni — Praeludium* címmel), amelynek kéziratán sem dátum, sem név megjelölése nem szerepel. Ennek a jellegű darabnak a korát nem tudjuk megállapítani.

Érdekes adalékot adnak a regisztrációs bejegyzések. Néhány esetben arra következtethetünk, hogy egy-egy korábbi darabját később, a kelenföldi szolgálata idején is játszotta.

A legkorábbi dátummegjelöléssel ellátott kompozíció a *Készítsd magad, kedves lélek* (1928). 1929 augusztusából két darab is fennmaradt: a *Jézus, én bizodal-mam s a Jézus, életemnek*. 1930 márciusában született a *Dicsérd, én lelkem* korálkánon, júliusban az *A nap lement* című korál. Ez utóbbi a *Mily nagy az Úr kegyelmessége* és a *Teljes minden életben ...* kezdetű feldolgozással együtt abban a füzetben található, amelynek címlapjára 1932-es dátum került. E darabok még Králik zeneakadémiai tanulmányai alatt születtek. Ebben az időszakban, vagy nem sokkal ezután, de 1934 előtt íródott darabok még a következők: *Négyszólamú fúga*, *Orgona-fúga*, *Ki dolgát mind az Úrra hagyja* és *Krisztus Urunknak áldott születésén* korálfúga, *A keresztfához megyek*, *Jesu, meine Freude* és *Jézus, sebeidnek mélye* orgonakorál, *Erős vár a mi Istenünk* basszus, és *Wer nur den lieben Gott lässt walten* tenor cantus firmusos korálfeldolgozás, valamint a *Krisztus Urunknak áldott születésén* korálimprovizáció.

Ezekből az tükröződik, hogy ebben az időszakban elsősorban az alapvető, hagyományos formák (pl. fúga, orgonakorál) foglalkoztatták. Jelentősebb kivétel ez alól csak a *Krisztus Urunknak áldott születésén*-re írt korálimprovizáció.

A keltezéssel ellátott darabok a harmincas évek eleje után hosszabb szünetet sugallnak az orgonadarabok írásában, hiszen a következő évszám 1944. Sorra véve az évszámmal ellátott darabokat a következőket találjuk: *Tokkáta dór hangnemben* — 1944. október–november 2., *Emlékezzél, mi történék* korálkánon — 1944. december 15., *Térj magadhoz, drága Sion* — 1945. január 30., *Praelúdium* — 1948. május 10-én érkezett pályázatra. Az 1934 és 1944 közötti időszakban, 1938-ban jelent meg azonban az évmegjelölés nélkül írt *Térj magadhoz drága Sion* fantázia, és ebben a periódusban, 1940. július 29-én játszotta a rádióban a kétrészes *Gondviselő édes Atyám* fantáziát.

Még néhány darab korának meghatározására adódik lehetőség: *Az éj, im érkezik*, *Dicsőült helyeken*, *Térj magadhoz, drága Sion* (manualiter változat) az 1959-es, részben elvesztett anyag része. Ezek 1968-ban kerültek sajtó alá. Ehhez az anyaghoz tartozik, de nem jelent meg az *Örül mi szívünk* két megfogalmazása.

A *Halleluja* című darab az 1940-es évek második fele és 1969 között keletkezhetett. Stílusa ugyanis az 1944-ben írt tokkátához és az 1948-ban pályázat-

ra beadott prelúdiumhoz áll közel. Legvalószínűbb, hogy a prelúdium után írta a szerző. Ahogyan már említettük, az 1969-ben kiadott *Magyar Orgonazene III* gyűjteményben jelent meg.

Az orgonaművek közül az 1934 utániak közé tartozik még a *Nagypénteki prelúdium*, a *Gondviselő édes Atyám* koráltrió, és a *Krisztus Urunknak áldott születésén* fugetta.

Az 1934 utáni korszakban tehát a három nagyobb szabású korálhoz nem költődő darab, valamint az 1959-es kisebb korálelőjátékok jelölnek ki két, stílusát tekintve egységesebb csoportot. Ezek mellett tovább élt a régebbi műfajok —elsősorban a koráltrió, korálkánon— iránti érdeklődés, és a korálfeldolgozás összetettebb formájával is kísérletezett Kapi-Králik.

A művek használata, összegzés

Az orgonaművek többsége korálfeldolgozás. Ezeket megvizsgálva látjuk, hogy tizenkilenc dallamot dolgozott fel Kapi-Králik. Közülük kilenc a magyar énekanyagból, nyolc a németből, egy a genfi zsoltárok közül származik. Míg a magyar anyaghoz nem bővelkedünk feldolgozásokban, a német korálokhoz szélesebb körben lehet darabokat találni. A német énekanyagnak azonban éppen a legtöbbet használt tételeihez írt előjátékot Kapi-Králik.

A III. táblázat gyakorlati segítséget kíván adni ahhoz, hogy a Kapi-Králik által feldolgozott dallamok a négy nagyobb felekezet énekeskönyveinek mely számához kapcsolhatók. Ebből megállapítható, hogy az evangélikus⁴² énektár tizennyolc, a református⁴³ tizenkettő, a katolikus⁴⁴ három és a régebbi baptista⁴⁵ énekeskönyv tíz dallamára találunk feldolgozást Kapi-Králiknál. Darabjai tehát nemcsak az evangélikusok, hanem a többi protestáns felekezet egyházzeneje számára is gazdagodást jelenthetnek.

Feltűnő, hogy két énekre (*Krisztus Urunknak áldott születésén*, *Térj magadhoz, drága Sion*) három —különböző jellegű és terjedelmű— előjátékot találunk Kapi-Králik művei között. Ez bizonyára éppúgy utal a két dallam gyakori használatára, mint arra, hogy a szerzőnek különösen kedvesek voltak ezek az énekek.

A művek terjedelme lehetővé teszi a liturgikus használatot, sőt azt mondhatjuk, hogy ez a darabok elsődleges célja. Mindezek az orgonadarabok használati értékét jelentőssé teszik.

Az orgonakompozíciók sokféle műfajban és több stílusban alkotó szerzőként mutatják be Kapi-Králik Jenőt. Művein az orgonazene klasszikus formáinak tisztelete és újraértelmezésének szándéka tükröződik. A művek zenei nyelvezetén a neobarokktól a későromantikán át a XX. századig különféle stílusorszakok hatása tükröződik. Bár egy-egy darabján érezhető nehézkes szólamvezetés,

⁴² *Evangélikus Énekeskönyv*. Budapest. 1982.

⁴³ *Énekeskönyv a magyar reformátusok számára*. Budapest 1982.

⁴⁴ *Éneklő Egyház*. Budapest 1985.

⁴⁵ *A hit hangjai*. Budapest 1960.

a legtöbb művében meggyőzően párosította a klasszikus formákat a későbbi harmóniavilággal. E két szempont indokoltá teszi, hogy amúgy is kevés és ma már alig elérhető kiadott műveinek száma gyarapodjék. Ez minden bizonynyal értékes újdonságokkal gazdagítaná a magyar orgonás repertoárt és hasznos, hiánypótló darabokkal a liturgikus orgonazenét.

I. táblázat

A Kapi-Králik Jenő által feldolgozott dallamok a magyarországi énekeskönyvekben

<i>Cím</i>	<i>Ev.</i>	<i>Ref.</i>	<i>Kat.</i>	<i>Bapt.</i>
A keresztfához megyek	208	-	91	69
A nap lement, óh Jézus (Ó, felséges Úr, mi kegyes Istenünk)	22	8	-	-
Az éj, ím érkezik	115	-	-	-
Dicsérd, én lelkem, a dicsőség örök királyát (Áldjad, én lelkem ...)	57	264	-	12
Dicsőült helyeken	50	278	-	-
Emlékezzél, mi történék, Uram, mirajtunk (Emlékezzél, hogy mi történt ...)	403	386	-	-
Erős vár a mi Istenünk	254	390	198	270
Gondviselő édes Atyám	346	-	-	-
Jézus életemnek ...	357	294	-	-
Jesu, meine Freude (Jézus, boldogságom)				
Jézus, én bizodalmam ...	369	357	-	430
Jézus sebeidnek mélye ...	197	-	-	-
Készítsd magad kedves lélek ...	308	-	-	291
Ki dolgát csak Istenre hagyja ...	331	274	-	193
Wer nur den lieben Gott lässt walten (Ki dolgát mind az Úrra hagyja)				
Krisztus Urunknak áldott születésén	158	315	35	47
Mely igen jó az Úristent dicsérni	47	255	-	335
Mily nagy az Úr kegyelmessége	58	-	-	18
Örül mi szívünk	-	163	-	-
Teljes minden éltemben ...	426	-	-	356
Térj magadhoz, drága Sion	263	394	-	-
Összesen:	18	12	3	10

II. táblázat — Kapi-Králik Jenő korálhoz nem kötődő orgonaművei

lelőhely	cím	hangnem	ütem és tempó	műfaj	terjedelem	évszám (K/K-K)	egyéb
EOLT	Orgona-fuga	c-moll	C	Fúga	51 ü.	Králik	Ped.
EOLT	Praeludium orgonára jelige „Az Úr érkezése” I. díjat nyert mű	d-dór	4/4 Maestoso	Prelúdium	60 ü.	Kapi-Králik	Ped. Ajánlás: Káte van Tricht orgonaművésznek (Bréna) Hátoldalon pecsét: Orsz. Bethlen Gábor Szövetség 266/18-1948 V. 10. érkezett
EOLT	Tokkátá Dór hangnemben	d-dór	C, 5/4 Andante maestoso	Tokkátá	97 ü.	Kapi-Králik címnap: 1944. okt. mű vége: 1944. nov. 2	Ped. Megjelent: <i>Musica Organi</i> . Ed.: Henry Weman. Stockholm, Nordiska Musikvörlaget 1953.
EOLT	Halleluja Utójáték orgonára ötfokú hangsorban	a-moll	C, 5/4 Allegro moderato	Prelúdium	81 ü.	Kapi-Králik	Ped. Ajánlás: Gergely Ferencnek Megjelent: <i>Magyar Orgonazene</i> III. Ed. Gergely Ferenc. Budapest, EMB 1969.

III/a táblázat — Kapi-Králik Jenő orgonán is előadható zongoraművei

lelőhely	cím	hangnem	ütem és tempó megjelölés	műfaj	terjedelem	évszám (K/K-K)	egyéb
TG	Nagypénteki praeludium zongoramű	c-moll	2/4 Maestoso	Fantázia	59 ü.	Kapi-Králik	Zongorára
TG	Nagypénteki praeludium orgonaátírat	c-moll	2/4 Maestoso	Fantázia	59 ü.	Kapi-Králik	Orgonára átírta: Trajtler Gábor
EOLT	Négyszólamú fúga	D-dúr	C Moderato	Fúga	20 ü.	Králik	

III. táblázat — Kapi-Králik Jenő korálfeldolgozásai

<i>lelőhely</i>	<i>cím</i>	<i>hangnem</i>	<i>ütem és tempó megjelölés</i>	<i>műfaj</i>	<i>terjedele mé</i>	<i>évszám (K/K-K)</i>	<i>egyéb</i>
EOLT	A keresztfához megyek zongoraátirat	c-moll	C	Orgonakorál	12 ü.	Králik	Zongorára, orgona vált.: ld alább!
EOLT	A keresztfához megyek orgona-előjáték	c-moll	C	Orgonakorál	12 ü.	Králik	2 man., ped. Kelenföld (orgona félorára)
EOLT	A nap lement, óh Jézus	d-dór	4/4, 5/4, 3/4 Moderato	Korárelőjáték C. f. a tenorban	16/14 ü	Králik 1930. július 16.	Három változatban: apró eltérések és más-más ütembeosztás
Ki. II.	Az éj, ím érkezik	F-dúr	C (Andantino)	Korálimprovizáció	37 ü.	Kapi-Králik 1959	Kézirata elveszett, csak a Ki. II-ből ismert
EOLT	Dicsérd én lelkem a dicsőség örök királyát orgona-előjáték	D-dúr	3/4 Allegro energico	Korálkánon C. f. a szopránban és a basszusban	24 ü.	Králik 1930.III. 3.	Ped. + egy oldal vázlat
TG	Dicsőült helyeken	G-dúr	3/4, 4/4, 6/4	Korálimprovizáció	29 ü.	Kapi-Králik 1959	Ped./ Man. Megjelent: Korálskola II.
EOLT	Emlékezzél, mi történék, Uram, mirajtunk korálkánon a kvintben	d-dór	C	C. f. a szopránban Korálkánon, koráltrió	21 ü.	Kapi-Králik 1944. XII. 15.	Ped.
EOLT	Erős vár a mi Istenünk Címlap: Kantus firmus a basszusban	D-dúr	6/4, 5/4, 7/4 3/4 Allegro energico	C. f. a szopránban és a basszusban Korárelőjáték C. f. a pedálban	32 ü.	Králik	Ped.
EOLT	Orgona-praeludium Gondviselő édes Atyám korárelőjáték Cantus firmus a pedálban	e-moll	C	Koráltrió C. f. az aliban	38 ü.	Kapi-Králik	2 man., Ped. Két változat

lelőhely	cím	hangnem	ütem és tempó megjelölés	műfaj	terjedelelem	évszám (K/K-K)	egyéb
TG	Gondviselő édes Atyám korárelőjáték	e-moll	C	Fantázia	41 ü.	Kapi-Králik (1940. VI. 29. rádió)	Ped. E-nak
EOLT	Jézus életemnek ...	c-moll	C	Orgonakorál C. f. a szopránban, diszítve	19. ü.	Králik 1929. VIII. 28.	2 man, Ped.
EOLT	Jesu meine Freude ... Praeludium	d-moll	C	Orgonakorál C. f. a szopránban	13 ü.	Králik	Ped.
EOLT	Jézus, én bizodalمام ... korárelőjáték orgonára	C-dúr	C	Orgonakorál közjátékokkal	18 ü.	Králik 1929. aug. 23.	2 man., ped. Megjelent: Gyülekezeti orgonajáték II. (Bp., 1980)
EOLT	Jézus sebeitdnek mélye ... orgona-előjáték	B-dúr	8/8, 6/8, 4/8, 2/8	Orgonakorál együtemes közjátékokkal	31 ü.	Králik	Ped.
EOLT	Készítsd magad, kedves lélek ...	Esz-dúr	C	C. f. a szopránban Korárelőjáték	32 ü.	Králik 1928	Ped.
EOLT	Orgona-fuga Ki dolgát csak Istenre hagyja ... koráltémára	a-moll	C	C. f. a tenorban Korálfuga az első sorból kialakított témára	63 ü.	Králik	Ped.
EOLT	Wer nur den lieben Gott lässt walten Ki dolgát mind ...	g-moll	C	Korárelőjáték C. f. a tenorban	9 ü.	Králik	Ped.
EOLT, TG	Krisztus Urunknak áldott születésén	d-dór	C	Korálfugetta C. f. a szopránban	16 ü.	Kapi-Králik	Man. TG-nél: Trajtler Gábornak baráti szeretettel ajánlva
			Molto moderato				

lelőhely	cím	hangnem	ütem és tempó megjelölés	műfaj	terje- delem	évszám (K/K-K)	egyéb
EOLT	Orgonafuga „Krisztus Urunk áldott születésén” témára	d-moll	C	Koralfuga az első koralsorból kialakított témára	49 ü.	Králik	Ped.
EOLT	Krisztus Urunk áldott születésén (háttoldalon: Quartett andante-je)	a-mixolid	C, 6/4 Allegro con moto Maestoso	„korálimprovizáció” Vonósnégyes tétel	62 ü.	Králik	Ped. Partitúra részlet
EOLT	Praeludium (Koralfuga) Mely igen jó az Úristent dicsérni dallamra	g-dór	C Moderato	Koralfuga az első koralsorból kialakított témára, C. f. az altban (Ped. 4)	30 ü.	Szerző és dátum megjelölés nélkül Jelige: „Ars antiqua” Králik	2 man., Ped.
EOLT	Mily nagy az Úr kegyelmessége	G-dúr	4/2, 4/4, 2/4	Orgonakorál, C. f. a szopránban	26/28 ü.	Králik	Ped.
TG	Őrül mi szívünk	g-moll	Élénken 6/4, 4/4	Korálelőjáték C. f. a basszusban	8 ü.	Kapi-Králik	Ped. Négyszólamú vált.
TG	Őrül mi szívünk	g-moll	6/4, 4/4	Korálelőjáték C. f. a basszusban	8 ü.	Kapi-Králik	Háromszólamú vált., az előző egyszerűsített formája
EOLT	Teljes minden életben ... kánon a felső ötödben	B-mixolid	C	Korálkánon C. f. a szopránban és a basszusban	25 ü.	Králik Budapest 1932. jún.	Ped.
TG	Téj magadhoz, drága Sion ...	f-moll	4/4, 6/4	Orgonakorál C. f. a szopránban	18 ü.	Kapi-Králik 1959	Man.
EOLT	Téj magadhoz, drága Sion ... Korálelőjáték	f-moll	C Con moto e marcato	Orgonakorál- koralfuga C. f. a szopránban	82 ü.	Kapi-Králik Bp. 1945. jan. 30.	Ped.

<i>lelőhely</i>	<i>cím</i>	<i>hangnem</i>	<i>ütem és tempó megjelölés</i>	<i>műfaj</i>	<i>terjedelem</i>	<i>évszám (K/K-K)</i>	<i>egyéb</i>
EOLT	Térj magadhoz, drága Sion! ... korárelőjáték	f-moll	C, 3/4, 5/4 Nagyon lassan, Molto moderato, piu vivo, Grave	Fantázia	77 ü.	Kapi-Králik	Ped. Peschko Zoltánnak ajánlva Megjelent: Rózsavölgyinél 1938-ban
TG	Kilenc korárelőjáték címlap az alábbi címeikkel: Krisztus, te vagy életem Előtted állok, drága Jézusom Örül mi szívünk Az éj, im érkezik, ld. feljebb! Kegyes Jézus, itt vagyunk Bizony meglészen az idő Dicsőült helyeken, ld. feljebb! Mily nagy az Úr kegyelmessége Térj magadhoz, drága Sion, ld. feljebb!						Elveszett, a meglévő darabok a jegyzékben találhatóak.

Ezúton mondok köszönetet Trajtler Gábornak és az Evangélikus Országos Levéltár munkatársainak a kutatáshoz nyújtott segítségért.

Irodalomjegyzék

Másodlagos irodalom

- Bánkúty Dezső 1944 Bánkúty Dezső: *A negyvenéves Lutheránia (1904–1944)*. Deák téri Luther Szövetség 7. kiadványa. Budapest é.n.
- Dobszay 1995 Dobszay László: *A magyar népének*. Veszprém, Veszprémi Egyetem 1995.
- Gárdonyi—Kapi-Králik 1960 Gárdonyi Zoltán: *Énekeskönyv és szakmódszertan a tanítóképző intézetek számára*. Kapi-Králik Jenővel közös kiadvány, 2. kiad. Budapest, Tankönyvkiadó 1960.
- Henshaw 1996 Henshaw W. B.: *A bibliography of Organ Music*. Portsmouth Bardon Enterprises 1996.
- Kálmán 2005 Kálmán Attila: „Főhajtás”, *Új katedra magazin* 2005. áprilisi sz.
- Kapi-Králik 1935/1 Kapi-Králik Jenő: „Hazai irodalom”, *Református Nevelés* 1935/5. sz. 231–237.
- Kapi-Králik 1935/2 Kapi-Králik Jenő: „Bach, Händel, Schütz”, *Református Nevelés* 1935/7. sz. 257–262.
- Kapi—Mirák 2004 Kapi Béla: *Lámpás az oltár zsámolyán*. Szerk. és a jegyzeteket összeállította: Mirák Katalin. Sopron, Berzsenyi Dániel Evangélikus Gimnázium (Líceum) és Kollégium 2004.
- Mirák 1995 *Nem voltam egyedül I*. Szerk.: Mirák Katalin. Budapest, MEVISZ 1995.
- Trajtler 1998 Trajtler Gábor: „A magyarországi evangélikus egyház zenei élete”, in *Fejezetek a kereszténység zenéjéből* (A. Wilson—Dickson) Budapest, Gemini 1998.
- Zászkaliczky 2004 Zászkaliczky Péter (szerk.): *Lutheránia a Pesti Evangélikus Egyház száz éves énekkarának története 1924–2004*. Budapest, Huszár Gál Könyv- és Papírkereskedés 2004.

Kottakiadványok

- Beharka 1980 *Gyülekezeti orgonajáték*. II. kötet. Szerk.: Beharka Pál. A magyarországi baptista egyház kiadása. Budapest 1980.
- Gergely 1969 *Magyar orgonazene* III. Szerk.: Gergely Ferenc. Budapest, EMB 1969.
- Kapi-Králik 1938 Kapi-Králik Jenő: *Korálelőjáték a Térj magadhoz, drága Sion evangélikus korál felett*. Budapest, Rózsavölgyi és társa 1938.

- Trajtler 1968 *Koráliskola* II. Hatvanhárom könnyű előjáték és korárelőjáték evangélikus istentiszteleti használatra. Szerk.: Trajtler Gábor. Budapest, Magyarországi evangélikus egyház sajtóosztálya 1968.
- Weman 1953 *Musica Organi*. Szerk.: Henry Weman. Stockholm, Nordiska Musikvörlaget 1953.

Közvetlen források

Evangélikus Országos Levéltár (EOLT)	Életrajzi adatok:	Születési anyakönyvi kivonat, származási táblázat, három újságkivágás, fényképek
	Tanulmányi iratok	Gimnáziumi bizonyítványok, érettségi bizonyítvány
	Indexek	Pázmány Péter Tudományegyetem Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola (zeneszerzés, orgona) Zenetanárképző Intézeti Oklevél
	Két kéziratos előadás	Megnyitó szavak 1949. jún. 10. cím, dátum nélkül
	Két gépelt előadás	Krisztus szenvedése a zeneművészetben — 1948. március 22-én Népünnepélyek a zeneirodalomban – év nélkül
	Énekkari, zenekari, kamara- és orgonaművek kottái, kéziratok, nyomtatott kották	Részletes ismertetésüket ld. fenn!
Trajtler Gábor kottatára (TG)	Egy gépelt előadás	Soproni zene a XVII-ik században — év nélkül
	Orgonaművek kéziratai	Részletes ismertetésüket ld. fenn!
Deák téri ev. egyház-község kottatára	12 kórusmű kottája	
Kelenföldi ev. egyházközség kottatára	10 kórusmű kottája	

gyok meg-kínzattatván, Igen fzenvedek kínokat; Az emberi nemzetnek, 's a' t.

4. Kezeimet által-verték, Épség nintsen testemben, És lábaimat fzegeztek; Az emberi nemzetnek Váltságáért, 's a' t.

5. Méreg etzet én italom, Mindennek tsúja vagyok, Mert lator nevet engemet; Az emberi nemzetnek, 's a' t.

6. Atyám borsásd-meg ó bűnök' Az én felzítőimnek, Mert ezt mivelik, 's nem tudják; Az emberi nemzetnek Váltságáért, 's a' t.

7. Imé én Atyám tenéked Én lelkemet ajánlom, Vedd hozzád kérlek tégedet; Az emberi nemzetnek Váltságáért, Kérlek, légy mellettem Az én utolsó órámon.

8. Ditséret légyen ezekért, Oh Jézus Kristus, néked, Ki mi éreztünk kereszt-fán Nagy kínokat fzenvedtél, És meg-hóltál, Engedjed minékünk, Hogy veled uralkodhassunk.

O Haupt voll Blut und Wunden.

112.) Nóta: *Szívem szeréns kívánom aitoló Avagy: Atyának börtisége &c.*

OH fő! tellyes sebekkel, Tellyes fájdalomakkal. Fő! rakott tövisekkel, Mint tsúf koronával: Oh fő, melly vala ékes Fényes

7. Ez szolgál örömdömré, 'S igen jómráefik, Hogyha fzenvedésdre Találók, mind teszük. Oh vajha! én Életem, A' te keresztredre Adhatnám én életem': Esnék idvességre.

8. Hálát adok szívemből, Jézus! jóbarátom, Hogy ércem fzereteből Kóftoltad halálom'. Oh add, hogy ragatzkodjam Hozzád, 's hűségédhez, Binned éitem' találjam El-jutván végéhez.

9. Ha teitől el-kell válnom, Te nevél-el tölem: Ha halált kell - kóftolnom Akkor légy én velem, Ha fzorongatratása Lesz az én szívemnek, Légy te vizsgáltsalása általa vérednek.

10. Paisom, vizsgáltsalóm Légy én halálomban, Képedet engedd látnom, Melly volt kínaidban: Így tégedet fzemlélek Tellyes lévén hittel Erdőfen hozzám vészlek, Ki így meg-hal, az él.

113.)

OH Jézus Kristus, Mi idvezítünk, Drága véreddel fzenséges Meg váltánk :: Ki mi éreztünk Nagy kint fzenvedtél, És fzent Atyádnak így eleget tettél. p. Halgass-meg minker Te fzent halálodért, Az órdög rabságától mentss-meg azért.

2. Szár-

Fényes ditsóséggel, Be mostan már fékelyes! Tölem ditséressél.

2. Oh te nemes teként! Mellytől méltán reteg, Valami teremtetett, Olyan vagy mint féreg: Pökdöztetvén hervadtál, 'S fzednek világa, A' mellyel vizsgáltsalál El-múlt, nints vigsga.

3. Kedves fziue ortzádnak, Akiad fzésége, Imé mind el-múltának, Az halálnak mérge Azt mind meg-eméltette, Az mind el-ragadta, Mellyért, Jézus! életed Halálra'is juta.

4. URam, a' mit fzenvedtél, Az mind én terhem volt, Én éretem fizetél, Miatám lörtél hólt, Im' itt állók én fzegény, Ki halált érdemlek, Tekénts reám mint régen, Így életem lelek.

5. Esméri-meg én Pálztorom, És fogjad pártomat, Töled imé meg-vallom, Vercem minden jómat, Szent fződ meg-vidámitott Vigasság tejével, Lelkek bőven meg-aldott Nagy gyöndörűséggel.

6. Én itt előtred állók, Engem' ne utálj-meg, Te töled el-nem válok, Ambár fzíved remeg, Hogy ha el-ajúl fzíved: Halál végső hartzán, Akkor meg-ragad téged' Hitem, 's tart jobb karján.

G 4

7. Ez

2. Szárnyaid alá Hajtsd bűndösköt, Fogadd jó kedvvel fzegény embereket :: Mert nints fejnket, Kihez hajtannuk; Hanem tsak te hozzád édes Teremtőnk, p. Mert el-rontod a' Bűnt, halált, órdögöt, És fzent igéd ellenségit meg-győzöd.

Isf dieser nicht des höchsten Sohns.

114.) Nót. *Oh mennyei Atya fiennek fia.*

OH magasságos fstennek fzent Fia! Te vagy kegyelennék aijtaja, Kinek kínnyai kézt fzfzonyú kereszt vig kedvet kirekeszt.

2. Minden tsontaid' majd meg-fzámllánánám, Dárda után fzíved' láthatnám, Melly tsoppeget mézet, Enyhít kereszret 's éllezte bennünk hitet.

3. Idvez légy életnek fízta kut-feje, Mellyben látzük fzerelmed' fénye, Életnek vízének Vöres tengere és örömnék ere.

4. Im jövök te elődbe remegéffel! Isten baránya, bűndöm' vedd-el, Jövök tebeidre Nézni, melly gyógyít és végre idvezít.

5. Nyisd-meg fzanakat oh te erős bajnokunk, Hittel tégedet meg tsokolunk:

G 5

Gyó-

Paul Gerhardt O Haupt voll Blut und Wunden kezdetű éneke az Új Zengedező Mennyei Kar című evangélikus énekeskönyvben.